Puterile sufletului omenesc după Sfântul Damaschin Studitul

Cum funcționau puterile sufletului în Adam

Lumină din secolul al XVI-lea

Protopresbiterului Thomas Vamvinis

Sursa: Revista „Intervenţie ecleziastică”, numărul 256. Noiembrie 2017.

Republicat de pe: http://www.parembasis.gr

Pomenirea Sfântului Damaschin Studitul, Mitropolitul Nafpactusului și Artei, pe 27 noiembrie, ne provoacă în pregătirea Crăciunului să scoatem în evidență, ca o lumină din secolul al XVI-lea, cuvintele sale simple și patristice, care se referă la vindecarea firii noastre, care „s-a eliberat" de stricăciune și moarte, datorită cărora a domnit păcatul.

Vom cita, într-o traducere liberă în limbajul poporului, anumite fragmente din discursul său despre Nașterea lui Hristos. Aceste citate descriu puterile psihice ale omului, mișcarea sa după Dumnezeu și căderea primelor ființe create, care a fost vindecată prin întruparea lui Dumnezeu Cuvântul.

Prin propria sa voință liberă, omul este mântuit sau condamnat. Depinde de cum decide (din propria sa voință liberă) să-și trăiască viața. A fost creat de Dumnezeu foarte bun. Prin propria sa voință liberă, a devenit inutil. Răul a încolțit în alegerile sale, în gestionarea voinței sale, nu în însăși voința sa naturală. Sfântul Damaschin spune: „De la început, Dumnezeu l-a creat pe Adam toată bunătatea, toată puritatea, toată sfințenia și i-a dat douăsprezece puteri psihice, pe care le are orice om." El formulează apoi într-un mod foarte simplu, adaptat simplității ascultătorilor săi, o antropologie ortodoxă ascetică, descriind aceste douăsprezece puteri psihice.

El le clasifică în trei categorii: **fizice, vitale și cognitive.**

El caracterizează trei forțe drept „ **naturale ": cea generativă, cea nutrițională și cea de creștere** . Le caracterizează drept naturale nu pentru că aparțin doar naturii umane, ci pentru că „cu ele se naște, se hrănește și crește omul". El observă chiar că „aceste puteri sunt posedate și de animalele și plantele neînsuflețite".

El numește patru puteri „ **vitale ": voința, predestinația, mânia și dorința** . Explică faptul că le caracterizează „vitale" deoarece cu ele „omul trăiește și este reînviat". Mai exact, spune că voința este puterea cu care omul „voiește" și dorește în mod absolut binele". Se pare că el caracterizează drept voință **apetitul logic și vital al sufletului** , pe care Sfântul Maxim Mărturisitorul îl numește **voință naturală** , „puterea celui care este apetitor din

fire”. Cu voința, omul dorește binele. „Când, însă, alege binele din rău sau răul din bine, atunci acea putere se numește **predestinație** ”, care este a doua putere vitală.

În acest punct, Sfântul Damaschin face o observație cristologică importantă. În Hristos, spune el, avem doar voință, pentru că Hristos nu a voit niciodată răul, ci întotdeauna binele. Prin urmare, nu putem vorbi despre predestinare în Hristos. Hristos nu a „predestinat”, deoarece, fiind Dumnezeu, voința Sa se identifică cu ceea ce este cu adevărat bine și benefic.

Mânia , a treia forță vitală, **este** cea cu care ne întoarcem împotriva diavolului. Ar trebui să ne mâniem împotriva lui, nu împotriva oamenilor. Ar trebui să-l vorbim de rău și să-i facem rău (să-i distrugem lucrările), pentru că ne-a făcut „străini”, ne-a scos din Paradis.

A patra forță vitală, **dorința** , ne-a fost dată să dorim binele, prima noastră patrie, Împărăția Cerurilor. Aceasta este mișcarea naturală și binecuvântată a dorinței.

Conform Sfântului Damaschin, celelalte cinci puteri ale sufletului sunt caracterizate ca fiind „ **cognitive** ” și sunt: **senzația, imaginația, slava, intelectul și mintea** . Această împărțire a puterilor cognitive ale sufletului ne amintește de al doilea discurs din Introducerea la Născătoarea de Dumnezeu a Sfântului Grigorie Palama, dar fără a exista o identificare absolută în descrierea acestor puteri.

Sfântul Damaschin leagă **senzația , ca putere cognitivă a sufletului, de cele cinci simțuri fizice (văzul, mirosul, auzul, gustul, atingerea), care funcționează atunci când sunt prezente obiecte sensibile. De asemenea, el leagă direct imaginația** de simțuri, deoarece este amintirea lucrurilor pe care le-am văzut, precum și de vise și „vorbire intermediară”, deoarece imaginația acționează în ele.

Conform Sfântului Damaschin, **slava** este puterea cu care ne formăm o opinie despre ceea ce percepem și este dublă: **irațională și rațională** . Sfântul caracterizează drept slavă irațională presupunerea unui eveniment, fără a ști cum s-a întâmplat, în timp ce, dacă știm, este rațională. Sfântul Grigorie Palama caracterizează drept „irațională” „slava” care vine din imaginație, în timp ce rațională pe cea care vine din intelect.

Intelectul **,** conform Sfântului Damaschin, este puterea sufletului cu care raționăm și verificăm dacă informațiile care ajung la noi sunt adevărate sau false.

În cele din urmă, mintea este ceva separat de toate celelalte unsprezece puteri. Sfântul Damaschin, fără a face analize ample ale minții, spune în

cuvinte simple că „oricare ar fi **ceea** ce fac și acționează cele unsprezece puteri, toate lucrează pentru minte, iar mintea este ca un rege în odihnă. Mintea umblă doar în lucruri evidente și mărturisite, adică în faptul că Dumnezeu este bun, în faptul că soarele strălucește, în faptul că omul este muritor".

Sfântul Damaschin descrie apoi **funcționarea fizică a celor douăsprezece puteri ale sufletului** .

El ne spune: „Aceste douăsprezece puteri, pe care le-am menționat, Dumnezeu i le-a dat lui Adam pentru ca el să dorească binele, să iubească binele, să dorească dreptatea, să contemple cele mai bune interese, să vină din neființă în ființă, să fie hrănit fizic și mintal; fizic cu hrană și mintal cu cuvântul lui Dumnezeu. Pentru ca trupul său să crească și virtuțile să abunde în sufletul său; ca să vrea voia lui Dumnezeu, să prefere binele răului, să se mânie pe diavol, să dorească Împărăția Cerurilor, […] să-și imagineze vechea patrie, să-L slăvească pe bunul Dumnezeu, să contemple lucrurile spirituale și să înțeleagă care sunt cele mai bune interese ale sale."

Conform Sfântului Damaschin, după crearea lui Adam, Dumnezeu i-a spus primei ființe create: „Toate sunt în puterea ta. Îți permit să examinezi începutul lor pentru toate. Numai să nu-L cercetezi pe Dumnezeu, cum a venit sau cum este." Aceasta a fost porunca dată în Paradis, pe care Adam nu a ascultat-o. Păcatul său a fost că „unde nu putea ajunge, a vrut să se înalțe și să înțeleagă neînțelesul." Astfel a fost expulzat din Paradis.

Apoi, sfântul Damaschin, către cei care stăteau pe rodul tangibil al „cunoașterii binelui și răului", le explică faptul că acel „lemn" era dublu, tangibil și inteligibil, așa cum afirmă Sfântul Grigore Teologul, spunând: „căci planta era o teorie, așa cum eu sunt o teorie". Porunca dată a fost, de fapt, pentru ca Adam să-și amintească că era o creatură și că îl avea pe Dumnezeu ca „autor". „Dar el nu a ascultat de porunca lui Dumnezeu, ci de viclenia șarpelui, diavolului, care îi pizmuia binele".

Expulzarea lui Adam din Paradis a fost urmată de tot felul de suferințe. Dumnezeu, fiind un binefăcător prin fire, a încercat în multe feluri să-l aducă pe om la iveală, dar acesta nu a mai ura păcatul, nu a mai vrut să facă voia lui Dumnezeu; a făcut voia firii sale și a diavolului. Astfel, idolatria s-a înmulțit și nimeni nu s-a mai închinat adevăratului Dumnezeu.

Această mare boală a omului, niciun om nu a putut să o vindece. Aceasta a fost vindecată de Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu Tatăl prin întruparea Sa.

Din cele explicate pe scurt mai sus, devine clar că predicarea Bisericii în anii dominației otomane a fost pură, în ciuda simplificării sale uneori excesive, o predicare a Tradiției profetice și apostolice. Ea a păstrat și a transmis flacăra

caustică și luminoasă a învățăturii ortodoxe.

Fie ca s-o ținem în viață.